

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**BIOLOGIYA O'QITISH METODIKASI I
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 - Ta'lim ✓
Ta'lim sohasi:	110000 - Ta'lim ✓
Ta'lim yo'nalishi:	60110900 - Biologiya ✓

Chirchiq – 2023

Fan/modul kodi BO'M 3011 ✓	O'quv yili 2025-2026 ✓	Semestr 5 ✓	ECTS - Kreditlar 5 ✓	
Fan/modul turi Majburiy ✓	Ta'lim tili O'zbek/rus ✓		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Biologiya o'qitish metodikasi I ✓	60 ✓	90 ✓	150 ✓
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad - Biologiya o'qitish metodikasi fanining taraqqiyot bosqichlari, inson ongi va hissiyotining shakllanishidan tortib bugungi kunda vatanimizda va rivojlangan mamlakatlarda tabiatshunoslikni o'qitish metodikasining rivojlanish bosqichlari, yo'nalishlari hamda kelajagi bilan tanishtirish. Hozirgi zamon uzluksiz ta'lim tizimida biologik bilimlarni o'quvchilarga etkazishda zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan tanishtirish, pedagogik mahoratni o'rtitish asosida talabalarda bilim va ko'nikmalarni hosil qilishdan iborat. Fanning vazifasi - biologiya o'qitish metodikasi haqidagi nazariy bilimlar, o'qitish shakllari, vositalari, o'qitishning ilg'or usullarini darslarda qo'llash yuzasidan amaliy ko'nikmalarni hosil qilish, amaliy tajribada nazariy bilimlarni yozma va og'zaki tarzda shakllantirish vazifalarini bajaradi. II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) ✓ II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu: Biologiya o'qitish metodikasi faniga kirish. Biologik ta'limning roli Biologiya o'qitish metodikasi fani. Umumiy o'rta ta'lim va akademik litseylarda biologik ta'limning maqsad va vazifalari. Yoshlarga biologiya sohalarida erishilgan zamonaviy yutuqlarning ilmiy jihatlarini tushuntirish orqali ularni biologiyaga qiziqtirish. Fanning predmeti, o'rganish ob'ektlari, o'qitish metodikasi fanining ahamiyati, fanning boshqa fanlar bilan aloqadorligi. 2-mavzu: Sharqning uyg'onish davri va unda ta'lim-tarbiya masalalarining rivojlantirilishi. Sharq olami allomalarining tabiiy fanlar rivojiga qo'shgan hisssalari. Abu Nasr Forobiy, Abu Rayxon Beruniyning ta'lim - tarbiya haqidagi qarashlari. 3-mavzu: Jadidlar maktabida tabiatshunoslikni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari O'zbekistonda jadidchilik harakati asosida yangi uslubdagi maktablarni ochilishi. Jadidlar maktabida tabiatshunoslikni o'qitishning hozirgi vaqtdagi ta'limdagi farqlari. 4-mavzu: Rivojlangan davlatlar ta'lim tizimida biologiya o'qitilish			

metodikasining roli	
Rivojlangan davlatlar (AQSh, Yaponiya, Singapur va Finlandiya) ta'lim tizimida biologik fanlarning o'qitilishi. 5-mavzu: XXI asrda biologiya o'qitish metodikasining holati. O'zbekistonda biologiya o'qitish metodikasi fani rivojlanishi. Tabiatshunoslik va biologiya o'qitish metodikasi. Maktablardagi tabiiy o'quv fanlari. Maktablardagi biologik o'quv fanlari. Biologiya o'qitish metodikasiga oid darsliklar va jihozlar. 6-mavzu: Biologiyadan Davlat ta'lim standarti va milliy o'quv dasturining strukturalari Asosiy tushuncha DTS, standart, me'yor, biologiya fanlarini o'qitishda DTS talabi, bilim, ko'nikma va malaka. 7-mavzu: O'rta ta'lim maktabining biologiya dan DTS, o'quv dasturi, yillik taqvim reja, mavzuli reja tuzish va uning ahamiyati. Tabiiy fanlarni ng o'qitishda o'rta ta'lim maktabining biologiya dan DTS, o'quv dasturi, yillik taqvim reja, mavzuli reja tuzish va uning ahamiyatini o'rganish. 8- mavzu: Biologik ta'lim jarayonining yaxlitligi. Ta'lim taksonomiyalari Biologiya o'qitish metodikasida tabiiy fanlarning bir- biri bilan bog'liqligi. Ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etishda ta'lim maqsadlari taksonomiyasi (tartib). Ta'lim jarayonining yaxlitligi. 9-mavzu: Biologiya o'qitish metodikasining o'qitish prinsiplari va qonuniyatlari. Maktabda o'qitiladigan biologik fanlar - darsliklar haqida umumiy tushuncha. Unga qo'yiladigan talablar. Maktab biologiya darsligining mazmuni va tuzilishi. Biologiya o'qitishning foydalanadigan vositalari, usullari va ular tarkibiga kiradigan metodlari. 10-mavzu: Zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonining o'ziga xos xususiyatlari. Ta'lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy prinsipi hamda uzluksiz ta'lim tizimida biologiyani o'qitishning o'ziga xosligi. 11-mavzu: Biologiya darslarida foydalaniladigan ko'rgazmali va didaktik vositalari. O'rta ta'lim maktabining biologiya (botanika, Zoologiya, odam anatomiyasi) dan DTS, o'quv dasturi, dasturlar tahlili bilan tanishish DTS va milliy o'quv dasturi talablari asosida biologik bilimlarni o'quvchi- talabaga yetkazish, uning ongiga singdirish 12-mavzu: Biologiya fanida tabiiy fanlarni o'qitishda multimediya, o'quv kinofilmlari, slaytlardan foydalanish metodikasi.	

O'rta ta'lim maktabining biologiya o'qitishda Slaytlar, multimediyalar video darslar tayyorlashning zamonaviy usullarini o'rganish.

13-mavzu: O'rta ta'lim maktabining tabiiy fanlar bo'yicha mavzularga mos Mental xaritasidan foydalanish.

O'rta ta'lim maktabining tabiiy O'simliklar, Hayvonlar, insonlardagi nafas olishi, ko'payish va rivojlanishi, evolyutsion rivojlanish bo'yicha mavzularga mos Mental xaritasidan foydalanish.

14-mavzu: PISA, PIRLS, TIMSS xalqaro ta'lim dasturlari asosida ta'lim sifatini baholash.

Umumiy o'rta ta'lim maktabining biologiya o'qitishda PISA, PIRLS, TIMSS dasturlari bilan ishlash ko'nikmalari. Biologiya o'qitishda PISA ning 1-2-3-4-darajadagi topshiriqlarning mezonlari bilan tanishish.

15-mavzu: O'quvchilarda bilish va amaliy kompetentsiyalarni shakllantirish.

DTS va milliy o'quv dasturi talablari asosida biologik bilimlarni o'quvchi-talabaga yetkazish, uning ongiga singdirish, o'zlashtirgan bilimlarini hayotda qo'llay olishi uchun amaliy ko'nikma va malakaga egaligini ta'minlash yo'llari.

III.I. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Biologiya o'qitish metodikasi roli va tarixi. Abu nasr Forobiy, Abu Rayxon Beruniy va boshqa olimlarning ta'lim - tarbiya haqidagi qarashlari.
3. O'zbekistonda biologiya o'qitish metodikasi fani rivojlanishi XXI-asr, III-renesans qarashida.
4. Asosiy tushuncha DTS, standart, me'yor, o'quv dasturi, yillik taqvim reja, mavzuli reja tuzish va uning ahamiyati.
6. O'rta ta'lim maktabining biologiyadan davlat ta'lim standarti, milliy o'quv dasturi, darsliklar tahlili bilan tanishish.
7. Biologiyadan hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan darslarni tashkil etish metodikasi. (5-sinf).
8. Biologiyadan didaktik o'yin texnologiyasiga asoslangan darslarni tashkil etish metodikasi (6-sinf).
9. Biologiyadan darslarni loyihalash va dars ishlanmasini tayyorlash metodikasi. (7-sinf).
10. Tabiiy fanlarni o'qitishda modulli ta'lim texnologiyasiga asoslangan darslarni tashkil etish metodikasi.
11. Tabiiy fanlarni o'qitishda dunyo tajribasi va ta'lim samaradorligi.
12. Biologiya darslarida foydalaniladigan ko'rgazmali va didaktik vositalar.
13. Biologiyani o'qitishda interaktiv daftarlar yuritish.
14. Biologiyani o'qitishda o'quv kinofilmlari asosida tabiiy savodxonlikni rivojlantirish. Multimediya, slaydlardan foydalanish metodikasi.
15. Biologiyani o'qitishda inertaol o'yinlardan foydalanish metodikasi.

IV.I. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash - bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

V.I. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Barkamol shaxsni voyaga yetkazishda biologik ta'limning o'rni.
2. Umumiy o'rta ta'lim maktablari va o'rta maxsus ta'lim muassasalari uchun biologiyadan tuzilgan DTS, milliy o'quv dasturi, darsliklar va metodik qo'llanmalarni o'rganish va ular o'rtasidagi uzviylikni tahlil etish.
3. Darsliklar va metodik qo'llanmalarni o'rganish va ular o'rtasidagi uzviylikni tahlil etish.
4. Universitet portali va tarqatma materiallar asosida muayyan nazariy masalalarni mustaqil o'rganish va ma'ruza tayyorlash.
5. Biologiyadan yaratilgan elektron darsliklarni o'rganish.
6. Biologiya darslarida foydalanish bo'yicha dars ishlanmalarini loyihalash.
7. Biologiya darslarida foydalaniladigan slaydlar tayyorlash.
8. Biologiya o'qitish metodikasining dolzarb muammolariga bag'ishlangan anjumanlar uchun ma'ruza va taqdimot materiallari tayyorlash.
9. Biologiya o'qitish metodikasining xususiy masalalarini metodik qo'llanmalar orqali o'rganish va ma'ruzalar tayyorlash.
10. Tabiiy fanlar bo'yicha darslik tahlili.
11. "Gul", "Meva va urug'lar" mavzusini o'rganish metodikasini ishlab chiqish.
12. Yassi, yumaloq, halqali chuvalchanglar tipini o'rganish metodikasi
13. Odam va uning salomatligi o'qitish metodikasi xususiy masalalari: jumladan, "Tayanch-harakatlanish sistemasi" mavzusini o'rganish metodikasi Darslar tizimi.
14. Biologiya (Sitologiya va genetika asoslari) o'qitish metodikasi xususiy masalalari: jumladan, "Sitologiya asoslari" mavzusini o'rganishda laboratoriya mashg'ulotlarini o'tkazish usuli
15. Biologiya (Evolutsiya va ekologiya asoslari) o'qitish metodikasi xususiy masalalari: jumladan, "Ekologiya asoslari" mavzusini o'rganish metodikasi
16. Tabiiy fanlar shakllanishini asosiy bosqichlari
17. Biologiyani o'qitishda o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish.
18. Biologiyani o'qitishda o'quvchilarning tahliliy-tanqidiy fikr yuritish ko'nikmalarini tarkib toptirish yo'llari

	19. Biologiyani o'qitishda o'quvchilarning mantiqiy fikr yuritish ko'nikmalarini tarkib toptirish yo'llari 20. Biologiyani o'qitishda o'quvchilarda mustaqil va ijodiyfikrlashni tarkib toptirish 21. Biologiyani o'qitishda foydalaniladigan ko'rgazmali, amaliy metodlar va ular tarkibiga metodlar hamda ularning turlari 22. Biologiyani o'qitishning faol metodlari 23. Ta'limni differensiallashtirish texnologiyasi. 24. Ta'limni individuallashtirish texnologiyasini o'ziga xos tomonlari 25. Biologiya darslarida rivojlantiruvchi ta'lim texnologiyalaridan foydalanish 26. Biologiyani o'qitishda foydalaniladigan dars turlari. 27. Dars ishlanmalarini ishlash. 28. Biologiyani o'qitishda foydalaniladigan metodlar va usullar 29. Biologiya darslarida foydalaniladigan local texnologiyalari 30. Biologiya darslarida didaktik o'yin texnologiyalaridan foydalanish 31. Biologiya darslarida muanimoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning o'ziga xos tomonlari 32. Biologiya o'qitishda modal ta'lim texnologiyalaridan foydalanish 33. Biologiyadan laboratoriya mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi. 34. O'zbekistonda ipakchilikni rivojlantirish istiqbollari 35. O'zbekistonda baliqchilikni rivojlantirish istiqbollari. 36. O'zbekistonda yilqichilikni rivojlantirish istiqbollari 37. O'zbekistonda chorvachilikni rivojlantirish istiqbollari 38. Maktabda tirik tabiat burchagini tashkil etish va unda olib boriladigan o'quv tarbiyaviy ishlar. 39. Biologiyani o'qitishda o'quvchilarda mustaqil va ijodiy fikr yuritish ko'nikmalarini tarkib toptirish. 40. Biologiyadan amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazish metodikasi.
3.	VII.I. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: Biologik fanlarni zamon talabi darajasida o'qitilishda ilmiy manbalarga asoslanib, o'qitishning turli metodlaridan foydalanish haqida <i>tasavvurga va bilimga ega bo'lishi</i>; O'qitishda dars samaradorligiga erishish uchun kompyuter texnikasi va axborotlardan to'la foydalanish usullarini bilishi hamda ulardan foydalanish, bo'yicha <i>ko'nikmaga ega bo'lishi</i>; Biologik bilimlarga ega bo'lishi va o'qitish metodikasining zamonaviy texnologiyasini mukammal bilishi, uni har qanday sharoitda amaliyotda qo'llay olishi bo'yicha <i>malakaga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VII.I. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: ma'ruzalar;

	- interfaol keys-stadilar; - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - taqdimotlarni qilish; - individual loyihalar; - jamo bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar
5.	VIII.I. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	IX.I. Asosiy adabiyotlar: 1. Dawn A. Tamarkin, Ph.D., Mary A. Moriarty., Ed.D and Vanessa A. Hill, M.S. Guidebook for Studying and Learning in STEM. 2010 STCC Foundation Press 2. Tolipova J.O., Raximov A.K., Umaralieva M.T., Abduraxmonova I.Y., Abdurizaeva S. Biologiya o'qitish metodikasi (Laboratoriya mashg'ulotlari), Oliy o'quv yurtlari uchun darslik, Toshkent. 2022, "ZEBO PRINT" nashriyoti, 224 b. 3. G'ofurov A.T. va bosh. Biologiyani o'qitishning umumiy metodikasi (o'quv qo'llanma) Toshkent. TDPU nashriyoti, 2005 4. G'ofurov A.T., Tolipova J.O., S.S. Fayzullaev, Azimov I.T. Axmadaliyeva B.Sh. Biologiyani o'qitish metodikasi (Darslik) TDPU Toshkent. 2005 5. G'ofurov A.T., Tolipova J.O., Biologiyani o'qitish metodikasi (Darslik) TDPU Toshkent. 2012 6. Rabbimova F. Biologiya va uni o'qitish metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari, Toshkent-2016. X.I. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Yangi O'zbekiston strategiyasi.- Toshkent, 2021. -458 b. 2. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz "O'zbekiston", 2017. 3. Azimov I. va boshqalar. "Biologiya"(9-sinf) metodik qo'llanma) Toshkent, 2002. 4. Alpaslan Sahin., Harmony Public Schools, Houston, USAA Practice-based Model of STEM Teaching. STEM Students on the Stage (SOS). 5. Ponamaryova I.N. Obshaya metodika prepodovaniya biologii (Uchebnoe posobie dlya studentov ped. Vuzov) -M. Akademiya, 2003. - 187 s. Axborot manbalari http://www.edu.uz - O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim

	vazirligi sayti. http://www.uzedu.uz – O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi sayti. http://www.gov.uz– O‘zbekiston Respublikasi xukumati portali. www.pedagog.uz www.cspi.uz www.pedagog.uz www.edu.uz www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O‘z.MK) www.ziynet.uz - Ziynet axborot-ta’lim resurslari portali ✓
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil “_____” _____dagi qarori bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun ma’sul: M.A.Abdiqodirov CHDPU “Genetika va evolyutsion biologiya” kafedrası dotsenti v.b., pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori, (PhD). X.O.Bektayeva CHDPU “Genetika va evolyutsion biologiya” kafedrası o’qituvchisi”. O.O.Rasulova CHDPU “Genetika va evolyutsion biologiya” kafedrası o’qituvchisi”. ✓
9.	Taqrizchilar: U.Rahmatov - Toshkent Davlat pedagogika universiteti “Biologiya va uni o’qitish metodikasi” kafedrası mudiri p.f.f.d., dots. M.N.Ibodova - Navoiy davlat pedagogika instituti “Biologiya o’qitish metodikasi” kafedrası dotsenti, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori, (Ph.D). ✓